

Platonism politický

V dávné diskusi Jan Patočka odmítl Smetáčkovu hodnocení „politického platonismu“ Juliana Benda. Patočka se ovšem chtěl soustředit jen na Platóna samého a ukázat, že autentický „platonismus“ je jiný, než s jakým pracuje Smetáček a ovšem i Benda. Smetáček pak sám uznal, že onen „politický platonismus“, jaký vytýká Bendovi, vlastně neplatí, pokud jde o samého Platóna, a tak obrací své polemické ostří proti údajnému „politickému platonismu“ Patočkovu (a ani se nepokouší to věcně dokládat, jen využívá vytržených formulací Patočkových resp. jedné Husserlovy). – Ale co to vlastně je či co to může znamenat, když bychom chtěli užít těchto slov – „politický platonismus“? Právě tento problém zůstal ve zmíněné diskusi nevyjasněn nebo aspoň nedostatečně vyjasněn. Platón sám se odhodlal uskutečnit (resp. pokusit se o to, uskutečnit) své myšlenky o dokonalé POLIS v praxi, když se k tomu naskytla příležitost; a jak známo, hanebně ztroskotal. Právě na to nejvíc naráží Smetáček, který zdůrazňuje, že politika musí vždycky počítat s tvrdou realitou a uzavírat s ní kompromisy. Ovšem to není nic, co by bylo možno postavit proti Platónovi (a jeho „platonismu“). Podstata věci je jinde: vznikají nové politické „formy“ a struktury samovolně – anebo musí být vynalézány? Problém není v tom, zda úspěšnost nějaké politické reformy je nebo není podmíněna okolnostmi (dosavadní skutečností), ale jsou-li to okolnosti samy, které vedou k reformám – anebo zda si je pouze „vynucují“, zda jsou jen nutkavou „výzvou“ k reformám, ale samy o sobě reformy schopny nejsou. Patočka se mnohem později ve svém předčasně opuštěném a zavrženém pokusu o tzv. „negativní platonismus“ pokusil autentický platonismus Platónův zbavit těsné a vadné spojitosti s pojetím věčných a nehybných „idejí“ jako jakýchsi nehistorických a nadhistorických, ale předmětně „daných“ pravzorů (a tím ovšem i dogmaticky chápaného apriorismu). Smetáček na některých místech vypadá, jako by se dovolával Rádlu, ale to je mylný dojem. Rádl si byl velmi dobře vědom toho, že úkolem filosofie je vymýšlet něco nového, lepšího, čím by se skutečnost (svět) mohla opravovat a napravovat (a to nikoli ve smyslu Komenského návratu k něčemu „původnímu“). Necháme-li tedy stranou učení o ideách, které možná vůbec není Platónovo, ale je učení pozdních pythagorejců, stává se rozhodujícím rysem politického platonismu důvěra a spolehnutí na možnost vymýšlení nových politických opatření a celých programů, které nejenže nevyplývají ze situace, ale chtějí se stávat cestou k řešení i těch nejobtížnějších problémů, které jinak hrozí konflikty a katastrofami nejrůznějšího druhu, pokud se vymkly z lidských rukou a z lidského řízení.

(Písek, 050815-3.)